

Færgerierne over Ribe Amts Aaer.

Af *N. M. Kromann.*

Før Jernbanerne overtog Transporten af Folk, Fæ og Gods, skete den ad Landevejene paa meget primitiv Maade, Færdslen tog Tid, men den var dengang ikke saa kostbar. Den værste Hindring for Færdslen var Aaløbene. Over disse fandtes i umindelige Tider kun faa Broer, de betydeligste Broer her i Amtet var Broen over Varde Aa syd for Byen, Broen over Sneum Aa ved Aalbæk og Gredstedbro over Kongeaaen samt Foldingbro. Af nyere Dato er Broen over Kongeaaen ved Skodborg og Hvidebro over Ribe Aa nord for Byen. Efterhaanden anlægges flere Smaabroer af private, der som Godtgørelse herfor opnaar Ret til at hæve Bropenge af de passerende. Uden om Broerne fandtes en Mængde Vadesteder over Aaerne, deraf en Mængde Byer langs Aaerne med Navne endende paa – vad. Disse Vadesteder dannedes ved at udvide Aaløbene, saa Dybden derved forringedes, en Del Sten blev lagt i Bunden, hvor det kunde lade sig gøre. Blev der sat Stokke i Aaen ved Siderne af Overgangsstederne til Vejledning, fik man de saakaldte Stokkebroer. Hvor det ikke kunde lade sig gøre at

anlægge Vadesteder eller for Bekostningens Skyld at bygge større Broer, der kunde tage al Trafik, anlagdes de saakaldte Gangspange, mange Steder kun en svær Bjælke der gik fra Bred til Bred og var forsynet med Rækværk. Over Præstens Kirkevej mellem Gjording og Vejrup blev der 1778 med en Bekostning af 23 Rdl. 1 Mk. anlagt en Gangspang. Bekostningen ved dens Anlæg skulde udredes af Hartkornet med 11 Skilling af hver Td.

En af de mest kendte Spangbroer er vel nok den over Kongeaaen ved Vilslev. Den anlagdes 1759 af Bernt Præstin, som fik Tilladelse til at hæve 1 Skilling af hver Person, der passerede over Spangen. I den store Kvægsyges Tid i 1770erne blev al Passage over denne Spang forbudt til Forebyggelse af Smitten, ligesom alle Markeder i dette Tidsrum blev forbudt, herved led Præstin et betydeligt Tab i sine Indtægter, og han andrager derfor i 1777 om en Godtgørelse af Kongens Kasse til Erstatning for lidte Tab. Han bevilgedes 40 Rdl. aarlig indtil 1783. Da Kvægsygen nu var standset, og den til Bevogtning af Overfartsstederne ved Kongeaaen værende Kordon i Februar 1783 blev fjernet, vilde Beboerne frigøre sig for Afgiften, som de mente var bortfalden ved de stedfundne Tildragelser. Herover klager Præstin til Rentekammeret og paastaar sine Rettigheder at være vedvarende. Heri gives ham Ret og ved Reskript af $\frac{2}{4}$ 1783 til Stiftamtmanden befales »at Bernt Præstien maa fremdeles ligesom forhen af enhver gaaende, som passerer den af ham opførte smalle Bro eller Kirkespang over Kongeaaen ved Vilslev oppebære en Skilling hver Gang, den ham uden nogen Vægning skal betales, og skal det foranstaltes, at denne Tilladelse bliver til Vedkommendes Efterretning tilkendegivet ved et Brædt med det Tegn: Kongeligt Privilegium.«

I 1811, 17. September, konfirmeres dette Privilegium for Peder Poulsen, efter at Spangen i 1809 var undergaaet en betydelig Reparation.

I 1842 dør Vilslev Kromanden Jens Michael Pedersen, som formentlig er Søn af forannævnte Peder Poulsen, han var Indehaver af Spang Privilegiet. Ved hans Død gik baade Kro og Spang Privilegiet over til Søren Hansen (Slot) fra Allerup. Han døde 1879, og Enken Mette Marie Andersdatter, Datter af Kromand Anders Jacobsen i N. Farup, fortsatte Driften til sin Død 1903. Ægteskabet var barnløst, men en Plejedatter Ane Pedersen var testamenteret baade Kro og Spang, som hun ejede, da Stormfloden 3. December 1909 ødelagde Spangen. Den blev nu opført for Kommunens Regning og henflyttet til et mere bekvemt Sted, samtidigt blev Passagen derover frigivet.

Darum — Allerup Færgeri.

Første Gang jeg har truffet paa en Omtale af nævnte Færgeri gaar tilbage til den i Ribe for Hekseri i 1601 tiltalte Anna Lourups, der under Sagen mod hende forklarer, at hun 11. December dette Aar er bleven færget over Darum Aa af Thomas Pedersen i Lille Darum. I Tidsrummet forud for 1781, da Jep Sørensen af Store Darum faar Fæstebrev udstedt paa Færgeriet, har dette, som nedenfor anført været bortfæstet til 3 af hans Formænd paa det ham paa-boende Sted, hvortil Privilegierettigheden synes at være perpetueret. Det kan derfor med Sikkerhed fastslaas, at dette Færgeri har bestaaet som et Privilegium i mindst 100 Aar forud for 1787.

I det Fæstebrev, som udstedes ham 23. December 1787 af Margrethe Rosenørn, sal. Oberstløjtnant von Gersdorffs Efterladte, til Kjærgaard, paa et Boelssted i Store Darum efter ny Matrikel 1 Fdk. 2^{1/2} Alb., hvoraf han skal betale i aarlig Landegilde 4 Rdl., bestemmes bl. a. at »han lader sit Korn male paa min tilhørende Vejrmølle, være sit Herskab horig og lydig — — —. Færgeriet beholder han saalænge, han passer det upaaklageligt og nyder derfor som sædvanligt, men saa snart bevislig Klage over ham indløber, beholder han ej Færgeriet længere.«

Fire Aar derefter sker det saa, at en Mand i Store Darum, Ole Andersen, søger at erhverve sig Færgeretten ud fra den Betragtning, at Færdslen til Færgelejet gaar over hans Mark og Eng. I en Skrivelse til Stiftamtmanden, af 8. Februar 1787, desangaaende udtaler han, at der mellem Darum og Allerup løber »en dyb, svælgende Aa, som ingen uden i haard Frost kan passere over uden med en Færge. Til dette Sted kan ingen passere fra Store Darum, uden de skal gaa paa en min Gaard i Darum tilskiftet og med Grob indhegnet Eng, som er over 200 Skar lang« og henviser til, at »Folk og Kreaturer fra Fanø, Sønderho, Guldager, Jerne, Skads, Hostrup, Tjæreborg og Sneum med flere Sogne til Ribe og andre Steder, imod at passere om ad Sneumbro (ved Aalbæk), her forkortes Vejen 1 a 2 Mile, saa en Færge i saa Maade er meget nødvendig og uundværlig, men ligesaa meget forventer jeg underskrevne ved, at Kørslen og Gangen samt Hoveders Trækning fra Overfartsstedet sker paa min indgrobete Eng alene, hvorved jeg har taget og tager Skade, mens andre uvedkommende (Jep Sørensen) høster Frugten — — — at besørge Færgeriet. Min Eng bliver som meldt optraadt, opkjørt og opædt af trækkende Kreaturer Nat og Dag.« Han har klaget

sin Nød for Birkedommer Lassen paa Kjærgaard, der gav ham Lov til at pante de Skyldige derfor »men som min Gaard ligger næsten inde i Byen, har saadant ikke været at paapasse og at holde et Menneske til sammes Opagtning vilde falde helt betyngeligt, dernæst er jeg bange for Uro og Ufred. I mine ringe Tanker var det derfor meget billigt, at jeg ene og alene maa nyde Høje Øvrigheds naadigste Bevilling at fæрге de fra Darum Side kommende over Aæn til Allerup imod at nyde af hvert Menneske og hvert Hoved 1 Skilling dansk, thi fra Darum og til Aæn er en hel Fjerdingsvej, følgelig er en saadan Skilling dyrt fortjent, og ved denne lille Fortjeneste kunde Skaden paa min Eng nogenledes afhjælpes — — — jeg lover saa ikke alene trolig at være Folk til Tjeneste Nat og Dag, men endog holde saadan Fæрге hvormed Folk og Kreaturer sikkert kan overføres — — — «

Efterat Stiftamtmanden har modtaget denne Skrivelse og konfereret Sagen med Birkedommer Lassen, Kjærgaard, meddeler han Ole Andersen, at da Jep Sørensen alt har Bevilling paa omskrevne Færgesfart, kan det ansøgte ikke tilstedes.

Ole Andersen giver ikke op, men sender 17. Maj s. A. en Ansøgning til Kongen af omtrent samme Indhold, som den til Stiftamtmanden indgivne og lover »til min gode Konges Indkomster derfor noget taaleligt at betale, i saa Maade underdanigst 1 Rigsdaler, hvorum allerunderdanigst beder en Selvejrbonde, som vil bede godt for Kongens Evighed og al min Næste — — — og som vist vil høre og bønhøre en ærlig Bonde.«

Denne Ansøgning sendes Stiftamtmanden til Erklæring. Han indhenter Betænkning fra Sognefogderne i Allerup og Darum, de udtaler bl. a., at da Jorderne for ca. 20 Aar siden blev udskiftet, blev der af det

Stykke Eng, som Ole Andersen besidder, udtaget en 3 Al. bred Vej til Brug for Trafikken til og fra Færgestedet.

Færgeejeren Jep Sørensen afæskes ligeledes en Erklæring, hvori han skriver, at han har købt sit Sted af Kjærgaards underliggende Gods for den Sum 150 Rdl. og ved Avktionen derover er »dette af Ole Andersen paastaaede Færgeløb mig ved berørte Avktion uden Undtagelse solgt og følgelig med fuld Ejendomsret mig tilhørende« og videre bemærker Jep Sørensen at »fra den vestre Side af Aaen vedligeholdes ligeledes en Færge af en Sneumgaards Bonde i Allerup, han overfører de Rejsende fra Vesterkanten, hvilke og har Ret til at gaa paa den af Darum By udlagte Gangsti — — — og da Ole Andersen i sine Ansøgninger har forbigaaet og dulgt de sande Omstændigheder angaaende dette Færgeløb (som Jep Sørensen henviser til har tilhørt 3 af hans Formænd paa det af ham beboede Sted) — — — saa ses hvorvidt Ole Andersens til Kongen paaberaabte Ærlighed strækker sig, hvorfor jeg underdanigst udbeder mig Deres Højvelbaarenheds naadigste Assistance til Haandhævelse af min retfærdige, rette Nydelse af mit efter Køb retsmæssige tilhørende Færgeri imod slige urolige Hoveder og Fredsforstyrreere, — — som ved at tilbyde Gaver søger at undertrykke sin fattige Nabo — — —«

Efter Jep Sørensen er Anders Christensen i St. Darum Færgeejer. Han afstaar sit Hus med Færgemateriel til Johan Lauersen Schmidt i St. Darum for en Sum af 199 Rbdl. S. V., han faar Privilegiet udstedt 4. Juli 1815 til Overfart fra Darum Siden.

Privilegiet til Overfarten fra Allerup Siden har hidtil tilhørt Sneumgaards Ejere, der har ladet Overfarten besørge af Ejendommens Fæstebønder i Allerup. I 1824 køber Nicolaj Nielsen i Allerup sin Fæste-

ejendom af Sneumgaard og faar samtidig Privilegiet til Færgefart fra Allerup Siden overdraget.

Efter Johan Laursen Schmidts Død gifter Enken sig med Lars Henningsen, paa hvem Overfartsretten fra Darum Siden overdrages ved Bevilling af 28. August 1838 imod til Befordringsvæsenets Fond aarlig i Forbindelse med Færgemanden paa den anden Side at svare 2 Rbdl. S. V.

Under samme Dato faar Hans Rasmussen i Allerup Eneretsbevilling paa Overfarten fra Allerup Siden for gaaende Personer paa de Vilkaar »at han, naar nogen anden vil etablere en Færge eller Pramfart for kørende og ridende paa Forlangende uden nogen Slags Godtgørelse skal tilbagelevere denne Bevilling, og skal han holde en bekvem Baad med de til Overfartens forsvarlige Besørgelse fornødne Folk«. Den privilegerede Grænse fastsættes til at gælde fra Broen ved Aalbæk og til Aamundingen. Taksten fastsættes til 4 Skilling Sølv for Tiden 1. April til ultimo Oktober og til 8 Skil. i de øvrige Maaneder for en Person med Rejsetøj. »Han skal under sin Bevillings Fortabelse overholde de anførte Forskrifter og Bestemmelser samt derhos og saaledes sig skikke og forholde som en brav og fornuftig Færgemand og en tro Undersaat.«

Lars Henningsen i Darum afstaar sine Færgerettigheder til sin Stedsøn Laurs Joh. Schmidt i 1843, han faar af Amtet Tilladelse til at beregne Overfartspengene i Lybækskillinger »da Rigsbankskillinger næsten ikke cirkulerer her paa Egnen«. Han klager stadigt til Amtet over den daarlige Tilstand, Vejen og Stien er i fra Darum til Færgestedet og faar tilsidst udvirket, at der bliver lagt Gangbrædder over Grøfterne mellem Darum og Færgestedet. I 1846 ansøger han om at maa forhøje Taksterne og anfører, at han

skal gaa $\frac{1}{2}$ Mil til og fra Færgestedet og være parat Nat og Dag for 3 Skilling, og at der gennemsnitlig kun overfærges 2 a 3 Personer om Dagen og somme Dage ingen Personer. Amtet forhører sig hos de omliggende Sogneforstanderskaber om Betimeligheden af en Takstforhøjelse, men faar det Svar, at »saalænge man kan faa Folk til at gaa for 2 Skil. pr. Mil, og saalænge Færgemanden endog kan opnaa en Afstaaelsessum af sit Færgeri, kunne vi ej tro, at en Forhøjelse er nødvendig eller tilraadelig, hvilken desuden vilde have tilfølge, at de fattige Vejfarende ej følger den nærmeste Vej, men lader sig sætte over Aaen eller følger kørende og derved sparer Færgepengene«. En lille Forhøjelse opnaaede Schmidt dog alligevel.

I 1853 er der offentligt Syn over Færgemateriellet, og befindes det da »at Færgebaadene er i sejlbar og god Stand. Tilsejlingen er bekvem og god. De fornødne Folk holder Færgemændene, og ingen Mangler er at forefinde i nogen Maade«.

I 1856 andrager Lauers Schmidt paany om Takstforhøjelse »da nu alle Livsfornødenheder i de senere Aar næsten er stegen til det dobbelte, saa det er mig umuligt at kunne bestaa med den nuværende Takst, hvorfor jeg nu underdanigst bønfalder om, at den maa forhøjes til 8 Skilling Rigmønt baade Vinter og Sommer om Dagen og 1 Skilling mere om Natten«.

Sogneforstanderskaberne spørges atter, og de erklærer »at Taksterne er høje nok for hvem, der skal udrede dem, især naar flere af en Familie skal udrede dem« og henviser til, at en Mand i Darum har tilbudt at ville besørge Overfarten til de nugældende Takster. Lauers opnaaede dog en Forhøjelse fra 5 til 6 Skilling for en Person med Rejsetøj og senere hen at fritages for at færge, naar der er Is i Farvandet.

Hans Rasmussen i Allerup overdrager i 1865 sin

Ejendom og Færgeretten til sin Søn Nicolaj Hansen, og Lauers Schmidt i Darum overdrager sine Færgerettigheder med Amtets Aprobation til Chr. Bork i Darum, efter hvem Karl Nørholm, Darum bliver Færgemand, og er det til Broen over Aæn bliver bygget. Paa det Tidspunkt er Taksten for Overfart af en Person med Rejsetøj 20 Øre. Pramfart med Overførsel af Kreaturer og Vogne synes ikke nogen Tider at have fundet Sted.

Ufarligt har Overfarten ikke været ved Vintertider. Den 21. December 1815 stødte Færgebaaden under Overfarten mod en Isflage, hvorved den kæntrede, og 3 Passagerer omkom, medens Færgekarlen reddede sig op paa Isflagen. I 1830 krævede Aæn ogsaa Ofre. Proprietær Hans Christensen paa Krogsgaard havde været i Ribe for at tale med Stiftamtmanden om en Forbedring af Vejanlægene, der førte til Darum — Allerup Færgested og ligeledes af Færgestedet. Det var Vinter, og da han paa Tilbagevejen skulde over den isbelagte Aa, turde Færgekarlen ikke benytte Færgebaaden, men tilsammen vilde de prøve at gaa over Isen, denne brast imidlertid og begge druknede.

Færgeriet ophørte i 1896, da der blev bygget en Bro over Aæn.

Terphage Færgeriet.

Ved Bevilling af 22. Januar 1819 faar Benjamin Iversen Bleg Eneret paa Færgeriet ved Terphage, før den Tid var Overfarten fri. Han anskaffede 1 Pram og 2 Baade. I den store Stormflod 3. og 4. Februar 1825 led Færgemateriellet samt Færgehuset betydelig

Skade. Den store Pram, som benyttedes til Overførsel af Kreaturer og Vogne, gik fuldstændig tabt. Færge- manden søger i den Anledning om en Understøttelse af Postkassen, som han i Forvejen skylder til Rest 157 Rdl., der er ydet ham forskudsvis i 1819 til Hjælp til Anskaffelsen af de nødvendige Baade m. m. Nu faar han yderligere 232 Rdl. af Postkassen til Anskaffelse af en ny Pram og til Istandsættelse af Huset. Stiftamtmanden oplyser ved denne Lejlighed, at Benjamin Bleg's økonomiske Tilstand er yderst ringe, og at han næppe vil kunne tilbagebetale de ham ydede Understøttelser. I 1831 afstaar han Færgeriet med alt Tilbehør til Niels Bertelsen, som 7. Avgust ansøger om, at Bevillingen maa overføres paa ham, han vil da forpligte sig til »at holde 2 gode bekvemme Baade med dertil fornødne Folk og haaber derfor der maa tilstaas ham Ret til om Sommeren at hæve af hver Person, som overfærges 4 Skilling og om Vinteren 8 Skilling og vil forbinde sig til aarlig at betale til Befordringsvæsenets Kasse 2 Rdl.« Der synes ikke at være nogen Pram tilstede, saa Bleg har sikkert ikke kunnet evne at anskaffe en saadan.

Stiftamtmand Sponnech bliver af Generalpostdirektionen afæsket en Erklæring om Færgeriets Nødvendighed. En saadan afgives 27. Sept. 1831 og lyder saaledes: »Da det er til det Almindeliges største Bekvemmelighed og Besparelse af næsten 1½ Miles Omvej, at et Færgeri holdes ved Terphage, maa det anses nødvendigt, at samme vedbliver som en saare gavnlig Indretning, og da Supplikanten som ny Køber af Færgegaarden er i temmelig indskrænket Kaar, mener jeg at anbefale ham til Bevillingsmeddelelse.

Taksten bør dog være 3½ Rigsbankskillings, som netop er 1 Lybskskilling, der er den eneste Møntart,

her gives, om Vinteren 1 $\frac{1}{2}$ Lybskskilling og i Tilfælde af Is i Aaen 2 Lybskskilling.«

Bevillingen bliver Niels Bertelsen tilstaaet paa nævnte Vilkaar dog mod at forrente og afdrage 157 Rdl., som Benjamin Bleg skylder Postkassen, hvilket Niels Bertelsen forpligter sig til at gøre. Han skal tillige føre en Dagbog, som enhver Rejsende egenhændig skal paategne for hver Overfart. Dette sker ikke altid, og i 1833 dikteres Færgemanden for Forsømmelse heraf en Bøde paa 1 Rdl. Sølv, hvilken Bøde synes Færgemanden for høj, hvorfor han under 3. Avgust tilskriver Postdirektionen og meddeler denne, at der jævnlig kommer Folk over, som ikke kan skrive, og »naar Dagbogen fremlægges for dem til Paategning om Tilfredshed eller Anke, da forlanger de af mig at skrive i Dagbogen for dem, hvilket undertiden mine Børn og undertiden jeg har gjort, og ved denne Lejlighed fremkommer en og samme Haand i Dagbogen. Men at enhver Rejsende, som selv kan skrive sit Navn ogsaa har skrevet, samt at jeg nøjagtig har affordret enhver Rejsende egenhændig Paategning i Dagbogen, dette vil og kan jeg med Lovens Ed bekræfte ja, ogsaa bevidne, og da jeg ved samvittighedsfuldt at have gjort alt for at efterkomme Direktionens Befaling, finder jeg mig ikke beføjet til at betale den dikterede Bøde og beder derfor om at maatte forskaanes for at betale Mulkten«.

Paa Anbefaling af Stiftamtmanden, der har faaet Sagen til Erklæring, eftergives han Bøden.

Den paa Færgeriet hvilende Gæld kniber det stadigt med for Niels Bertelsen at faa betalt, han beder jævnligt om Henstand med Renter og Afdrag. I 1837 er Gælden dog bragt ned til 14 Rdl. 33 Skilling.

I dette Aar beslutter Niels Bertelsen sig til at anskaffe en tidssvarende Færgepram med Træktov;

men ejer ikke Midler til dens Anskaffelse. Han ansøger derfor om et Laan paa 200 Speciedaler af Postkassen til Prammens Anskaffelse. Postdirektionen indhenter Erklæringer fra Herredsfogderne, Stiftamtmanden, Sognefogderne og Havnekommissionen i Varde om Sagens Betimelighed. Sidstnævnte protesterer af al Kraft mod Anskaffelse af Prammen, den udtaler, at Folk kan om Sommeren gaa og køre over Aaen, om Vinteren er der ingen Trafik, Bunden i Aaen ved Færgestedet er daarlig, Vejen dertil er leret, Varer til Ho, Oksby og Kjelst overføres direkte dertil med Baad fra Hjerting, og ellers kan Tømmer flaades over eller gennem Aaen, forøvrigt sælger Købmændene i Varde Tømmer til samme Priser som Købmændene i Hjerting, Færgeriet med Pramfart vil desuden slet ikke kunne svare sig.

Havnekommissionen havde faaet Stiftamtets Betænkning til Gennemsyn, i denne hedder det »at det vil lette Samfærdslen mellem Sognene nord for Aaen og Toldstedet Hjerting, hvor der handles med Tømmer og adskillige grove Varer, og hvor den egentlige Udskibning af Landets Produkter paa denne Egn finder Sted, og paa den anden Side Aaen at skaffe Sognene Hostrup, Guldager, Jerne og Brøndum i Forbindelse med de nord for Aaen liggende Sognes betydelige Havfiskerier, idet Vejen betydelig forkortes fremfor at skulle passere Vejen over Broen ved Varde eller til sine Tider Aastedet ved Janderup. De nordlige Sogne vil tillige opnaa den Fordel at have betydelig kortere Vej til Ribe Købstad, da en Vej siden uden nogen Vanskelighed kan opkastes fra Færgestedet til Guldager Kirke, hvor den da falder ind i Landevejen til Ribe.

Sognefogderne i Billum og Hostrup, hvis Sognemænd Vejarbejdet i Anledning af Pramfarten dog især vil

falde til Last, har erklæret sig for Anlæget, ligesaa Herredsfogden i Skads Herred og selv den for Varde Bys Skyld stedfundne Opposition vidner om, at denne Indretning er hensigtsmæssig for Landalmuen. Vejen vil ogsaa forkortes for de mange, som vil besøge Avktionerne paa de kgl. Forstrande i Vester Herred eller de, som der paa Embedsvegne skulle møde«.

Efter denne udmærkede Tilkendegivelse af Færgeriets Nødvendighed opnaar Niels Bertelsen et Laan paa 200 Speciedaler (ca. 800 Kr.) mod fra 1840 at regne at skulle afdrage Summen med 50 Rdl. aarlig foruden Renter. Han søgte ogsaa om, da der skal mere Mandskab til Betjening af Færgeriet, at faa to af sine Sønner fritaget for Militærtjeneste, hvilket dog nægtedes, samt at det forbydes at køre med Vogne over Aaen ved det gamle Overkørselssted, hvad mange gør i Sommertiden.

Den nye Bevilling udstedes til Niels Bertelsen 25. December 1838, og der bliver i den Anledning fastsat Takster for Overfarten: »For en løs Hest eller Kvæghoved 6 Skilling, et Svin, Faar eller en Kalv 2 Skil., en Rejsevogn, en Arbejdsvogn eller Fjellevogn med Læs og 2 Heste samt Kusk 8 Skil., de flere Heste, der maatte være for en Vogn, 6 Skil., hvilke Takster fra 1. Oktober til ultimo Marts forhøjes til det dobbelte«.

Grænsen for Færgestedets Eneret fastsættes fra Janderup Færgested fra den derværende gamle Overkørselssted omtrent ud for Janderup Kirke og indtil Mundingen af Varde Aa. Fritaget for at svare Færgepenge er enhver, som rejser i egentlige Kongerejser, hvorimod det tilkommer Færgemanden den takstmæssige Betaling af dem, der rejser med Fribefordring i Amtsrejser og af Distriktets Toldembedsmænd, som af disse foretages med Diætpenge, hvilken

Betaling skal udredes af Amtet for de førstnævnte og for de sidstnævnte af dem, der yder Befordringsudgifterne.

I 1841 klager Niels Bertelsen over, at Vejen til hans Pramsted er saa daarlig »at den endog med ubelæsede Vogne er næsten ufremkommelig, og det Tab jeg derved lider, ser jeg ingen Raad til at udholde, min Næring er derhos saa ringe, at jeg ingen Udveje kan se til at tilvejebringe det aarlige Afdrag samt Renter, som jeg har at svare til Direktionen og beder særdeles om, at Vejen over Billumenge maa til Foraaet tidlig istandsættes.« Han klager samtidig over, at Taksten er for lav »for Eks. for en Fjællevogn, hvorpaa hænger undertiden 10 Karle og faar desuagtet ikke mere end 8 Skil. deraf, thi Personerne foregiver alle, at de hører til Vognen«. Han anmoder derfor Direktionen om at komme ham til Hjælp. Denne afæsker som sædvanlig Stiftamtmandens Erklæring paa Andragendet, i denne hedder det, at Vejen er vel slet, dog ikke ufarbar eftersom en Vogn fra Ribe for nylig har passeret den uden Besvær. Stiftamtmanden havde ogsaa i afvigte September selv passeret Vejen »men nu havde han givet Herredsfogden Ordre til saasnart Vejrliget tillader det at tilkøre ialt 400 Læs Sand og Grus og ansætte en Vejmand under Opsyn af Sognefogden. Det er den vedholdende Regn og den høje Vandstand i Aaen, som bragte Vandet over det Aaen nærmeste værende Vejstykke, ca. 2000 Alen, der bestaar af en fed og leret Jordbund i Forbindelse med Rugsædens saa vanskelige Nedlægning i Aar, der havde større Krav paa Landmandens Tid, som har umuliggjort det paatænkte Arbejde.«

Vejen blev saa den paafølgende Sommer, 1842, grundigt forbedret, men da Niels Bertelsen ikke ser sig i Stand til at udrede det stipulerede Halvaars Af-

drag paa Gælden til Postdirektionen, skyder han Skylden over paa Vejens Ufarbarhed det sidste Aar, der har forringet hans Indkomst, samt at hans 2 Sønner er indkaldt til Militærtjeneste.

I 1848 kniber det ogsaa med at udrede Afgiften for Færgeriet og at faa dette besørget. Den 28. April beklager han sig herover i en Ansøgning til Generaldirektionen: »Hidtil har jeg haft mine 2 Sønner hjemme, og med deres Hjælp har jeg kunnet udføre, hvad min Pligt er som Færgemand, men nu har Kongens Bud taget begge mine Sønner fra mig paa en Gang, og jeg staar med min svage Hustru ene med Færgeriet. Karle er her ingen af at faa, og nu kan jeg, som er 65 Aar, ikke længere bestyre Pramfarten. Hvad skal, hvad maa jeg gøre? Maa jeg, saafremt jeg nødsages dertil, indtil videre oplægge Prammen. Eller var det ikke muligt, at den høje General-Postdirektion kunde og vilde vise mig den Gunst og Naade, at udvirke den ældste Søn Bertel Chr. Nielsen fri som Soldat. Han blev første Gang udskrevet til Soldat 1838 og nu afrejste han i Gaar til Aalborg, hvor han ligger ved 7. Bataillon.«

Trods Postdirektionens varme anbefaling blev en om fritagelsen indsendt Ansøgning dog ikke bevilget. Direktionen gentager Ansøgningen, denne gang til Krigsministeriet, som ved Resolution af 31. Juli 1848 bevilgede det ansøgte.

Sønnen Bertel Nielsen overtager Færgeriet i 1858 efter Bevilling af 28. Juli, ved hvilken Lejlighed der tilføjes de gældende Takster den Bestemmelse, at der skal betales 4 Skilling for en Person, som har saa meget Gods eller Rejsetøj med sig, som han kan have i Haanden — hidtil kun 2 Skilling, endvidere bestemtes at ingen under Erlæggelse af dobbelte Færgepenge samt 2 a 4 Rdl. Mulkt til Stedets Fattigkasse maa

understaa sig at gøre Indgreb i Færgemandens Færgerettigheder, skulde Færgemanden opkræve højere Takster end fastsat, skal han bøde 2 a 4 Rdl. til Stedets Fattigkasse. Færgefolkene maa ikke modtage Drikkepenge for Medhjælp ved Kreaturers, Vognes samt Godsets Ind- og Udladning, men derimod nok for Tøjs og Godsets Befordring til og fra Landingsstedet. Taksten skal derhos opslaas paa begge Sider af Færgestedet til alle Paagældendes Kundskab.

Ved Bertel Nielsens Overtagelse af Færgeriet blev der foretaget Syn over Færgemateriellet, som viste sig at bestaa af »en Pram 11 Alen lang, 5¹/₄ Alen vid udenbords, 1 Baad 7 Al. lang, 2 Al. 3 Tom. vid udenbords, 1 Baad 6 Al. 18 Tom. lang, 1 Al. 20 Tom. vid med 4 anstændige Sæder samt dertil fornødne Aarer, alt i behørig Stand.«

Kort efter at Bertel Nielsen har overtaget Færgeriet, ansøger han om at maa aflyse Færgefarten med Prammen paa Ebbetid »da der i de senere Aar ved Brohovedet paa Vester Herreds Side har tillagt saadant Lag af Klæg, omtrent ¹/₂ Al. paa den ydre Ende af Brohovedet, saa at jeg ikke kan komme Brohovedet nær paa 5 a 6 Alen i Ebbetiden. Af den Grund er Passagererne bange for at komme over med Prammen med Heste og Vogne, da der derved let kan ske en Ulykke, som flere Gange har været nær ved Haanden.«

Amtsraadet vedtog derefter at lade Brohovedet forlænge paa dets Bekostning.

I 1862 søger den gamle Niels Bertelsen om en Understøttelse af Postkassen paa Grund af sin høje Alder, idet han peger paa, at han i omtrent 32 Aar har besørget Færgefarten ved Terphage »til Hjælp til Løn og Kost for en Pige, som vil pleje mig. Jeg er næ-

sten 81 Aar med daarligt Syn og maadeligt Helbred og kan derfor ikke forrette noget.«

Postdirektionen beklager ikke at kunne imødekomme hans Ansøgning ogsaa fordi, han nyder Aftægt fra Sønnen.

Ved Stormfloden den 29. og 30. Oktober 1863 blev den store Pram aldeles ødelagt, til hvis Fornyelse Bertel Nielsen efter Ansøgning faar et Tilskud fra Postdirektionen paa 150 Rdl., der formenes at ville kunne dække Halvdelen af Udgifterne ved Restavreringen. Efter at denne er fuldført, vil han helst undgaa at udsætte Prammen for ny Molestering og ansøger desaaarsag om, at han maa oplægge den i Maanederne November—Februar »da Storm og Isgang tit er voldsom og Trafiken i den Tid kun ringe.« Dette afslaas, da de indhentede Erklæringer gaar ud paa, at Prammen aldrig kan undværes.

I 1872 besværer Bertel Nielsen sig atter over, at Brohovedet ved Færgestedet befinder sig i en uforvarlig Tilstand og anholder Amtet om at befindende Mangler maa afhjælpes ved Amtets Foranstaltning. Efter Overslag fra Vejinspektøren vil Istandsættelsen koste ca. 264 Rdl. Amtet svarede, at det maatte anse de tilstødende Kommuner at være pligtige til at tilvejebringe fornøden Adgang til Færgen. Sagen forelægges Janderup—Billum Sogne, der svarer med at henvise til, at hele Færgeanlægget er fremkommen for i Henhold til Plakat af 6. Marts 1838 at kunne tildrage et større Hjælpedistrikt ved Sandflugtsdæmpningen i Vester Herred*, som nu ved en Omordning af Sandflugtsbyrden er bortfalden. Amtet foreholder dog, at der paahviler nævnte Kommune en Forpligtelse til at vedligeholde Forbindelsen til Færgestedet,

---

*) Af foranstaaende vil ses, at dette kun er Udenomssnak.

men stiller i Udsigt, at et passende Bidrag dertil muligvis kunde ydes af Amtsfonden.

I 1876 blev det paalagt Færgemanden at anskaffe et Horn, som Lydapparat til Brug for de fra Vester Herreds Side ankommende Rejsende. I 1877 andrager Færgemanden om, at dette maa ombyttes med en Klokke, hvilket tillodes.

I 1886 gaar Færgeriet over til Johan Mathias Thomsen Sillesen, der afkøbte Bertel Nielsen Færgegaarden med Færgemateriellet og fik Eneretsbevilling paa Færgeriet for 10 Aar samt Tilladelse til at oplægge Færgesprammen i Maanederne December—Februar.

For Tiden er Sillas Sillesen Indehaver af Færgeri-privilegiet, og han maa betragtes som den sidste Færgemand ved Aaløbene i Ribe Amt, idet Færgeriet afløses af en Bro over Aaen.

Janderup Færgeri.

Et paatænkt Færgeri ved Janderup Færgeplads findes første Gang omtalt i 1795, da Knud Christensen af Janderup ansøger om Bevilling derpaa. Hidtil havde der været Kørested over Aaen. Han tilbyder at betale i Afgift derfor 1 Rdl. aarlig, samtidig med Knud Christensens Ansøgning indkommer der en lignende fra Jørgen Jensen bilagt flere Erklæringer fra Omegnens Beboere, hvilke Erklæringer Stiftamtmanden har foranlediget fremkaldt. Beboerne i Alslev er ikke stemt for Sagens Gennemførelse og vil under ingen Omstændigheder udlægge Vej til Færgestedet. Vardes Borgere er heller ikke begejstrede for Sagen. Af den Grund finder Stiftamtmanden, at Sagen bør stilles i

Bero til Egnens Beboere er enige. Dette synes først at være Tilfældet i 1818, da Frands Bennedsen at Janderup søger om Eneretsbevilling paa Færgefarten. Stiftamtmanden anbefaler Ansøgningen til Bønhørelse, idet han udtaler i en Erklæring af 7. Juli 1819 at »Kromand Frands Bennedsen ejer et ved Varde Aa ved Janderup By beliggende Sted »Skipperhuset« kaldet, hvortil mange fra den Egn have søgt for at føres over Aaen med hans dér altid havende Baad« og foreslaar at Supplikanten overdrages Færgeretten mod en aarlig Afgift af 2 Rdl. Sølv til Befordringsvæsenets Kasse.

Den følgende Færgemand er sandsynligt Ole Hansen i »Skipperhuset«, hvis Bevilling er af 14. Nov. 1835. I 1847 søger han om, at Færgeriet maa udvides til at omfatte Pramfart, d.v.s. ogsaa at overføre Kreaturer, Heste og Vogne m. m. Det gaar dog ikke saa helt let at faa Bevillingen af Hensyn til det ved Terphage beliggende Færgested, hvis Indehaver Niels Bertelsen bliver afæsket en Erklæring om Betimeligheden af en Pramfart ved Janderup. I den af ham afgivne Erklæring, dat. 30. Januar 1847, udtaler han som sin Mening, at hans Færgerettigheders Omfang strækker sig til Janderup Kirke. Han er fuldstændig overbevist om, at der ikke behøves 2 Pramme paa saa kort en Afstand, og hvis dette nogen Sinde skulde ske, den ene da vilde øde den anden eller, at ingen af dem kunde svare Regning. At dette er min fuldkomne Overbevisning og alvorlige Formening, haaber jeg vil ses deraf, at jeg hellere gør det Tilbud at overlade min Pram og dertil hørende Rettigheder til Ole Hansen for en moderat Betaling hellere end se den af ham attraaede Plan bragt i Stand. Dersom altsaa Generalpostdirektionen skulde finde, at Janderup for Samfærdselens Skyld egner sig bedre til Pram-

fart end Terphage, da er jeg villig til at afstaa mine Rettigheder. At de her paa Stedet gjorde Bekostninger paa Brohovedets Anlæg m. v. i saa Fald var spildt er indlysende.

Det er ingenlunde min Hensigt at ville virke mod et Foretagendes Fremme, der var nyttigt og nødvendigt, men dette anser jeg ikke det attraaede at være, og nu efter at jeg har gjort Bekostninger og Anstængelse og om et Par Aar, naar jeg faar min Gæld til Postkassen afgjort, først skal nyde godt af min Anstængelse skal se en Indretning fremstaa inden for den mig afstukne Grænselinie, det vil sikkert tilstaaes at være yderst nedslaaende for mig.

Jeg er allerede temmelig ved Alder, mit Sted er lille, jeg har ingen Formue. Jeg havde haabet, at Pramfarten kunde hjulpet mig til at berede mig en taalelig Udsigt i Fremtiden, og derfor haaber jeg, at det ikke vil fortrydes paa mig, om jeg maaske vel skarpt har udtalt mig imod det paatænkte Anlæg, især da jeg hverken kan indse sammes Nødvendighed eller Nytte hverken for Omegnen eller for Ansøgeren, men tværtimod til stor Skade baade for ham og mig. — —«

Protesten nyttede ikke, Ole Hansen fik Eneretsbevillingen udstedt 26. Marts 1847 med Takster fastsat som ved Terphage. Mærkeligt nok havde hverken Varde Havnekommission eller andre lokale Avtoriteter noget at indvende mod Bevillingens Givelse. Pramfarten maa alligevel ikke kunnet svare sig i Længden, thi ved det den 4. Maj 1853 afholdte lovbefaledede aarlige Syn over Færgemateriellet omtales kun at være tilstede »2 Baade i sejlbar Stand med Tilbehør af Aarer og Stager.«

I 1865 d. 21. Juli faar Frands Thomsen Hansen udstedt Bevilling paa Færgefarten, det oplystes da, at Indtægterne deraf var saare ringe. Det ved Bevillin-

gens Udstedelse fastsatte Gebyr m. m. 13 Rdl. 48 Sk. blev Bevillingshaveren af den Grund eftergivet. Siden hen søger Ejeren om Tilskud til Opretholdelsen af Driften. Amtsraadet bevilger ham aarlig 50 Kr., som han endnu oppebærer 1892. Nogen Tid derefter maa Færgeriet ved Janderup være blevet nedlagt, da jeg ikke siden har fundet det omtalt.

Nymindegab — Holmsland.

Ved Nymindegab har der i over 100 Aar været drevet Krohold, idet Jens Jacobsen af Lunde den 16. November 1837 faar Privilegium paa Oprettelsen af et Krohold ved Nymindegab, hvorfra der i umindelige Tider har været drevet betydeligt Fiskeri samt var et Sted, forbi hvilket Sejladsen skete til Ringkøbing, og hvor der af den Grund var Lodsstation. Disse Omstændigheder har vel nok været medvirkende til Krostedets Fremkomst. Jens Jacobsen besørgede lejlighedsvis Folk oversat til og fra Holmsland med en lille Baad, som en af Stedets Fiskere førte. Udover en Drikkeskilling til Baadføreren kostede Farten ikke noget, men der faldt jo vel nok lidt Fortjeneste af til Kroholderen, hos hvem der var god Lejlighed til at nyde et Par Genstande, almindelig en Kaffe-punsch til 4 Skilling.

I 1841 søger Kromanden om Eneret til Befordring af Gods, Kreaturer og Folk over Gabet, men hans Ansøgning bliver afslaaet, vel nok fordi Sognefogden i Lønne mente, at Eneret ikke burde gives nogen. Samme Aar afstaar han Kroen til Broderen Christen Jacobsen, som ogsaa fik Afslag paa Ansøgning om Eneret til Færgefarten.

I denne Ansøgning siger han, at Beboerne paa Holmsland kun har meget ringe Avlsbrug og maa derfor tilforhandle sig Korn enten i Varde eller om- liggende Sogne Syd for Gabet, og at omvendt Be- boerne af de østre Sogne samt fra Varde tit har Ærinde til Holmsland særligt til Avktioner over strandet Gods, ligesom ogsaa Embedsmænd paa deres Forret- ningsrejser meget ofte passerer denne Vej.

Ansøgningen blev sendt til Erklæring hos flere Åv- toriteter, hvoraf Amtmand Tillisch i Ringkøbing fandt det hensigtsmæssigt, at der blev etableret en fast Fær- gefart ved Gabet, men vilde dog henlede Opmærk- somheden paa, at Lodsen, der var stationeret ved Ny- mindegab, beholdt aarligt et Vederlag af den konge- lige Kasse paa 6 Rrl. for at sætte Folk over, der søgte Arbejde paa Holmslands Klit, og han mente derfor, at Supplikanten burde paalægges at besørge saadanne Folk over Gabet mod at erholde nævnte Beløb ud- betalt.

Sogneforstanderskabet saa ikke med helt milde Øjne paa en saadan Enerets Givelse, navnlig da Suplikan- ten samtidig holdt Kro, som man ansaa at være til stor Skade for de derværende Fiskere, der vilde have altfor rig Lejlighed til at sætte deres surt fortjente Penge til ved Drikkeri paa Kroen, det samme Syn paa Sagen har By- og Herredsfogden i Varde, der foreslaar at skulde Privilegiet blive givet, da burde det Gods, der købes paa Strandavktioner paa Holms- land, overføres gratis og mener at de fattige Fiskere berøves en lille Indtægt, som de nu og da har af at færge, hvis en enkelt Mand faar Eneret paa Færgeriet. Bevillingen blev ikke givet.

— —

Men Chr. Jacobsen giver ikke op derfor, han ind- giver en ny Ansøgning, dateret 24. Februar 1846, og

Avtoriteterne ser nu mere venligt paa en Bevillings Meddelelse. Det har i nogen Tid forud været lidt vanskeligt at blive overfærget af flere Grunde, og det har nok været medafgørende, at Sogneforstanderskabet anbefaler Ansøgningen til Bønhørelse.

Stiftamtmanden Grev Sponnech var lidt betænkeligt ved at anbefale Sagen af Hensyn ogsaa til Fiskernes Bifortjeneste ved Færgefarten, men da de kun kunde besørge denne i den Tid, de laa ved Gabet og fiskede derfra, og den omkringboende Befolkning meget ønskede at faa Færgeriet etableret, ligesom Ringkøbing ogsaa saa med velvillige Øjne paa en reguleret Færgefart, blev Andragendet støttet. I denne fremhæver Chr. Jacobsen, at det er vanskelig for en Rejsende at blive overført over Nymindegab, da der ved Gabet foruden Kroen kun ligger 2 Huse, nemlig Toldbetjentboligen og Lodshuset, der kun er beboet af Lodsens i den Tid af Aaret, da Skibsfarten finder Sted. Han bor om Vinteren i S. Bork. Paa den vestre Side af Udløbet findes intet Hus nærmere end i det $\frac{1}{2}$ Mil derfra liggende Sted Bjerregaard. »Som en Følge af denne Beliggenhed kan ingen stole paa at erholde Baad, selv i den Tid Søfarten og Fiskeriet finder Sted, da enhver naturligvis passer sin egen Næringsvej, naar Vind og Vejr er favorabel, og i den anden Tid af Aaret vil der ikke let her paa denne ubeboede Kyst findes andre, der kan besørge Overfarten end Beboerne af Værtshuset.

Det er naturligt, at de, som saadan benytter mine Baade og mine Folk, er villige til at give mig et passende Vederlag derfor, men for at undgaa al Vilkaarlighed vil jeg helst underkaste mig det Offentliges Bestemmelse af Taksten, og naar jeg sikredes Eneret til for Betaling at overføre Personer og Gods, vil jeg heller ikke have noget imod, at der til Betyggelse

for de Rejsende paalægges mig Forpligtelse til at præstere saadan Færgefart.«

Hvis han bliver tilstaaet Privilegiet, foreslaar han Taksterne for Overfarten sat saaledes: For en Person 3 Skilling, 1 Hest eller Kvæghoved 16 Skil., 2 Heste 20 Skil. og en Vogn 12 Skil., om Vinteren fra 1. Nov. til 1. April en halv Gange saa meget.

Sogneforstanderskabene for Henne og Lønne anbefaler Ansøgningen, idet de dog ønsker en Takst ogsaa for Korn »da Færgeriet just maa ses gavnligt med Hensyn til det ikke ubetydelige Kvantum Korn, der aarlig overføres i Smaapartier fra Lønne Sogn til Holmsland, hvor kun avles lidt Korn«.

Denne Gang bliver Bevillingen meddelt, under 12. Avgust 1847, Færgemanden »skal holde 1 Jolle, som kan ros af 1 Mand, i hvilken kan overføres 3 Personer, 1 Baad af omtrent 7 Alens Længde og af forholdsvis Bredde og Dybde tjenlig til at overføre 8 à 10 Personer eller tvende Heste eller Kreaturer eller 1 Vogn, og han drager Omsorg for, at Signalering fra den modsatte Bred i paakommende Tilfælde kan finde Sted ved Raaben og Hejsning af Flag, at naar samtidig flere Kreaturer eller Mennesker skal overføres, og han ikke kan udføre dette i Løbet af 1 Time, maa han finde sig i, at der da benyttes anden Lejlighed til Overfarten, at Eneretten ophører uden nogen Erstatning, naar det Offentlige maatte finde saadant hensigtsmæssigt. Han og hans Folk skal dernæst være de Rejsende behjælpelig ved Overfarten.«

Færgebaadene var endnu ikke anskaffet i November 1848, hvilket Stiftamtmanden gør Færgemanden opmærksom paa og paalægger ham snarest at skaffe disse. Færgemanden svarer, at Skibsbygger N. Røgter i Henneby, som havde paataget sig at bygge Baadene,

ikke saa sig i Stand dertil, fordi Krigen havde taget alle hans Folk.

Åf en den 16. Marts 1849 foretaget Synsforretning fremgaar det, at Materiellet er anskaffet, foruden ovennævnte Jolle og Baad tillige en Færgepram, der er 10 Alen lang i Kølen, og at Signaleringen kan ske ved en Raaber af Messing, der hang paa en Pæl paa Gabets vestre Side.

Bevillingen bliver derefter 21. Avgust 1849 udstedt til Chr. Jacobsen med Eneret til at befordre Personer, Gods og Kreaturer fra og til Holmslands Klit paa en Strækning, der fastsættes til $\frac{1}{2}$ Mil paa begge Sider af Færgestedet.

Christen Jacobsen averterer Kro og Færgeprivilegiet til Salg i 1852, men faar først det hele afhændet i 1854 til Gaardejer Jens Henriksen fra Stauning, han maa svare en aarlig Afgift af 2 Mark til Befordringsvæsenets Fond. Han faar dog ikke Bevillingen overført paa sig før i 1856. Færgeriet lader han bestyre af Niels Jensen.

Noget rentabelt Foretagende var Færgeriet sikkert ikke, og Færgemanden maa af en eller anden Grund have misligholdt Privilegiet, thi ved kgl. Resolution af 10. Juli 1861 hæves dette. Denne Resolution maa dog være traadt ud af Kraft, thi Niels Jensen findes at bestyre Færgeriet endnu i 1863, da der bliver gjort Udlæg i samtlige Baade og øvrige Færgemateriel, og Jens Henriksen faar Besked om, at hvis han ikke sørger for at faa Forholdene ordnet saaledes, at Baadene med mere ikke bliver solgt, vil han miste sit Privilegium til Færgefart. Jens Henriksen maa ikke have set sig i Stand til at beholde Færgemateriellet og mister saaledes sin Eneretsbevilling, der gaar over paa Thomas Christensen fra Lydom, en ung Mand paa knap 30 Aar, som et Par Aar i Forvejen har købt Færge-

gaarden, Privilegiet paa Færgeriet tilstedes ham 21. Marts 1865, og der udarbejdes en ny Takst for Overfarten, som sanktioneredes af Generalpostdirektøren, og er gennemgaaende 25 pro Cent højere end den gamle fra 1849 vedtagne Takst dog bestemmes, at hvad en Rejsende selv medtager af Korn, Mel eller deslige under 1 Td. overføres frit, ligeledes skal de som følger Heste, Kvæg eller Vogne som Drivere eller Kuske befordres frit. Færgefolkene maa ikke under Mulkt fordre Drikkepenge af de Rejsende med mindre deres Tjeneste benyttes til Godsets Befordring til og fra Landingsstederne. Færgemanden maa ikke under en Mulkt af 4 Rdl. kræve eller oppebære højere Overfartspenge end fastslaaet, ej heller fordre Betaling af dem, som er berettiget til fri Overfart. Taksterne skal opslaas paa begge Sider af Færgeløbet for at komme til de paagældendes Kundskab.

For Thomas Christensen kommer Færgeriet ikke til at svare sig, han er ogsaa fulgt af forskellige Uheld, Baadene og Prammen lider ofte Havari, Tolderne som sætter frit over Færgeløbet i egne Baade, medtager ofte andre Personer, hvad Thomas Christensen klager over. Materiellet holdes derfor ikke altid i tilbørlig Stand, og Færgeriet forsømmes. Befolkningen klager over Misrøgt, men Thomas Christensen forsvarer sig med, at det kun er i Vintermaanederne, og naar Storm og Højvande indtræder, at Overfarten er noget mangelfuldt, hvad han ikke er Herre over, tilmed kan Indtægterne ikke dække de Udgifter, der er fornøden til Mandskabets Lønninger og Vedligeholdelse af Færgemateriellet. Han søger om et aarligt Tilskud paa 150 Rdl. og Fritagelse for at holde Kørepram, naar der er Drivis i Farvandet. Imødekommes hans Andragende ikke, ser han sig nødt til at opgive Færgeriet. Generalpostdirektoratet ønsker ikke at yde noget Ve

derlag eller Tilskud til Driften, hvorfor Thomas Christensen frasiger sig Færgeretten og driver derefter i flere Aar Købmandshandel i Nymindegab.

Kromand Jes Christensen overtager saa Færgeriet fra 30. Oktober 1871 at regne, han var økonomisk vel situeret og mente at kunne drive Færgeriet uden offentligt Tilskud, idet han dog opstillede Betingelser for Afbenyttelsen af den store Kørepram i de vanskelige Tider om Vinteren, hvilket blev imødekommen. Jes Christensen ombyttede Raaberen paa den vestre Side af Gabet med en Skibsklokke, der hidrørte fra et paa Horns Rev forlist Dampskib, hvis Navn »Ingeborg« stod paa Klokken. Det hed derfor altid, naar den benyttedes: »Nu kalder Ingeborg«.

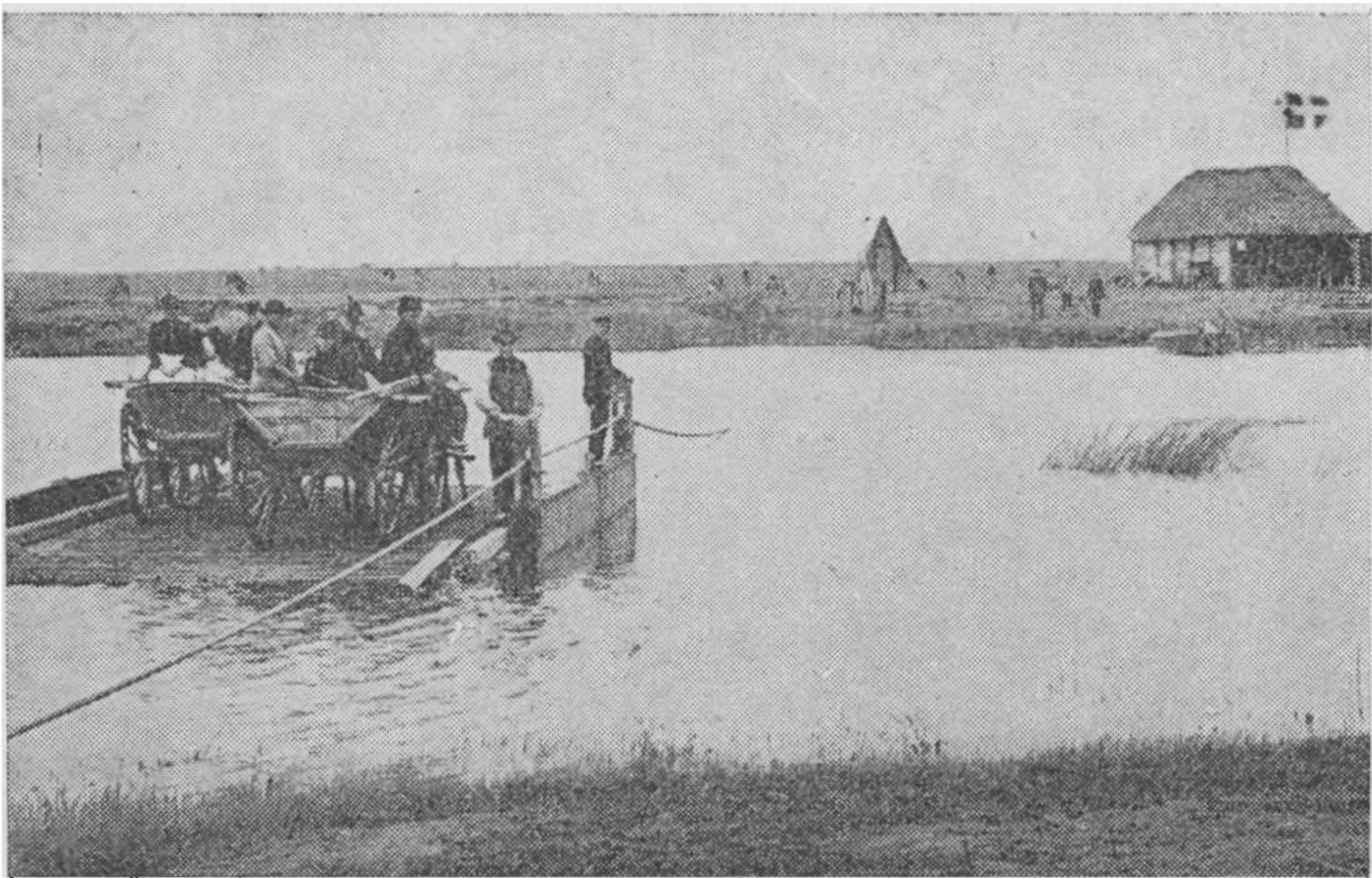
Færgeriet svarede sig stadigt ikke. I 1876 i September indsender Jes Christensen uden videre sin Færgebevilling til Ribe Amtsråd til Kassation, men udtaler, at hvis der kan ydes ham et Tilskud af aarligt 200 Kr. vil han fortsætte. Ribe Amtsråd vedtog saa at yde ham et aarligt Tilskud i 3 Aar af 100 Kr. under Forudsætning af, at Ringkøbing Amtsråd ydede et lignende Beløb, hvad det indgik paa, og saalænge Færgeriet bestod ydedes aarligt nævnte Beløb.

Jes Christensen afstod Færgeprivilegiet til sin Søn Jens L. Kristensen tilligemed Kroen, han afstod Færgeriet til S. P. Sørensen fra S. Bork i 1929, men 1932 nedlagdes Færgeriet for bestandigt, idet Holmslands Klit nu ved en da anlagt Dæmning blev forbunden med Gabets østre Kyst, og nu suser Bilerne daglig ad den paa Dæmningen anlagte Vej uden Hensyn til Vind og Vejr. Et nyt Udløb fra Ringkøbing Fjord er som bekendt skabt Nord for Nymindegabs gamle Løb.

Den gamle Kro, hvortil Færgeriet i mange Aar var knyttet, nedbrændte fuldstændig 18. September 1936.

Færgen ved Ribe Holme.

Ribe Aa har ogsaa haft sit Færgeri, der dog kun gjorde Tjeneste i Høhøstens Tid, i hvilken det besørgede Overførelsen af Hø fra Ribe Holme. Indtil 1830 var Transporten af Høet foregaaet ved Kørsel gennem Aaen, i hvilken der i Høslettens Tid var lagt Faskiner og Risknipper i saadan Mængde, at der dannedes en Slags Bro, som dog ikke dæmmede op for Strømmen, og dog dannede et brugbart Kørested. Dette Færdselsforhold til og fra Holmene var dog for primitivt, og i 1829 besluttede den Del af Ribe Bys Borgere, som var interesseret i Holmeafgrøden at anskaffe en Kørepram. Denne blev bestilt hos den dygtige Skibsbygmester J. Fr. Schrøder paa Fanø (død 1870, 92 Aar). Efter Byarkivar C. N. Termansen blev Prammen afleveret af Schrøder 1. Juli 1830, og efter at en Kommission paa Ribe Bys og Lodsejernes Vegne ved Syn havde fundet Arbejdet og Tømmeret godt, blev Prammen antaget som fyldestgørende.

Færgen til Ribe Holme.

Prammen havde en Længde af 13 Alen og en Bredde af 8 Alen med en bevægelig Klap i hver Ende. Bunden var af Bøgeplanker, Knæer og Leder af Egetømmer. Schrøder havde gjort Arbejdet med Prammen færdig i Løbet af 4 Uger med Hjælp af 3 Skibstømrer. Den kostede fra hans Haand 282 Rdl. Kurant leveret ved Holmene.

Tværs over Aaen blev spændt et svært Tov, ved Hjælp af hvilket Prammen blev trukken over. Paa Holmen var anbragt et Spil til Sænkning af Færgetovet, naar et Skib skulde passere forbi. Færgetovet, der spændtes af Rebslagermester J. Jørgensen, Sønderho, vejede 251 Pund og maalte $5\frac{1}{2}$ Tommer i Omfang. Der blev ansat 2 Færgekare til at betjene Prammen, som skulde være disponibel fra Kl. 3 Morgen til Kl. 10 Aften.

I over 100 Aar har dette Færgeri bestaaet i Sommermaanederne, men er for kun faa Aar siden nedlagt, da Holmene blev gennemskaaret, og der over Aaens Sving omkring Holmen blev anlagt en Dæmning, hvorover Færdslen til og fra Holmen nu foregaar. En lignende Færgepram var henlagt i sin Tid ved Kanalhuset paa Mandøhøllade; dens Virksomhed er ogsaa ophævet.

Kilder: Ribe Stiftamts Kopibøger, Ribe Amtsrads Forhandlingsprotokoller, Ribe Amts Færgesager i Rentekammerets Arkiv i Rigsarkivet og Meddelelser af Rentier Jens M. Lauridsen, Gredstedbro.
